

Handvatten voor cultuurpolitiek

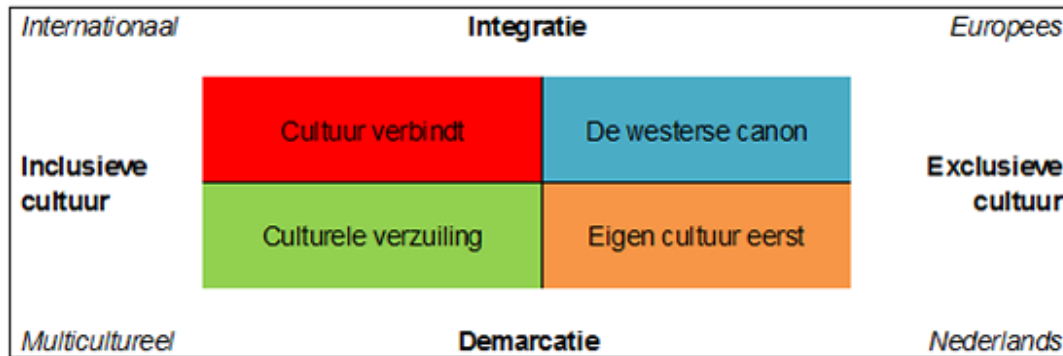
De waarde van cultuur is vaak onderwerp van discussie, maar vrijwel nooit in een politieke context. Toch kan een heldere stellingname over cultuur juist bij de aankomende verkiezingen het verschil maken. Het LKCA presenteert handvatten voor een onderscheidend cultuurpolitiek verhaal.

De culturele sector straalt vooral de boodschap uit dat cultuur los staat van politieke opvattingen en dat alle cultuur goed is voor iedereen: cultuur als de grote verbinder van de samenleving. Maar mensen gebruiken cultuur van oudsher juist ook om uitdrukking te geven aan maatschappelijke verscheidenheid en dus om grenzen te markeren. Zeker in een tijd van segmentering naar klasse, etniciteit en levensovertuiging. Politieke partijen kunnen daar ook gebruik van maken.

Vier cultuurpolitieke verhalen

Om daarmee te helpen presenteren we een denkmodel met de voornaamste culturele stromingen in een politiek-maatschappelijke context. We stellen de cultuurpolitieke arena voor als een diagram met twee elkaar kruisende assen.

De horizontale as loopt tussen de polen inclusieve cultuur versus exclusieve cultuur. Oftewel tussen de opvatting dat er in de samenleving ruimte is voor een vermenging van culturen en het idee dat een samenleving alleen kan functioneren met een dominante cultuur die de norm stelt. De verticale as projecteert de tegenstelling tussen integratie en demarcatie, waarmee de wens wordt uitgedrukt om zich via cultuur hetzij te verbinden of om zich juist te onderscheiden. Dat levert vier kwadranten op die leiden tot vier cultuurpolitieke verhalen.

Cultuur verbindt

Linksboven vinden we de benadering die integratie van culturele stromingen bepleit op basis van gelijkwaardigheid. In dit verhaal ontstaat er een geïntegreerd multicultureel landschap. Door gezamenlijk ieders cultuur te beleven ontstaan nieuwe vormen waar iedereen bij kan aansluiten. Culturele stromingen krijgen alle ruimte, ook als ze de kernwaarden van de gevestigde cultuur uitdagen. Daardoor ontstaat discussie die mensen nader tot elkaar brengt. Diversiteit, culturele ontmoetingsruimte en toegankelijkheid zijn daarom noodzakelijk voor iedereen, zowel in het onderwijs, als in de lokale gemeenschap.

De westerse canon

In het kwadrant rechtsboven domineert de westerse culturele traditie. De waarden van de Verlichting staan hoog in het vaandel en andere culturele stromingen in Nederland dienen zich daarnaar te voegen. De westerse canon levert het culturele kapitaal dat zorgt voor een geslaagde deelname aan de samenleving. Dit vraagt van het onderwijs onder andere dat elk schoolgaand kind in zijn culturele vorming deze gemeenschappelijke basis meekrijgt. Hiervoor zijn wel systeemwijzigingen nodig.

Eigen cultuur eerst

Rechtsonder staat de Nederlandse identiteit centraal. Integratie van culturen vormt een bedreiging voor de Nederlandse culturele traditie. Cultuur moet bijdragen aan een wij-gevoel: culturele stromingen van buitenaf worden uitgesloten. Subsidies voor elitaire kunstuitingen waar alleen de rijken zich mee identificeren, worden afgeschaft.

Subsidiegelden worden omgebogen naar lokale culturele activiteiten waar de gewone man zich in herkent. Het onderwijs richt zich op lokale tradities en gebruiken.

Culturele verzuiling

De stroming in het kwadrant linksonder is gebaseerd op gelijkwaardigheid van culturen; althans op het niveau van de samenleving. Iedere groep heeft zijn eigen culturele domein dat uitdrukking geeft aan de waarden van de groep. Een nieuw soort verzuiling dus, op basis van soevereiniteit in eigen kring. Respect voor en acceptatie van uiteenlopende waarden is van groot belang. Het onderwijs voorziet in basiskennis van verschillende culturele stromingen en legt de basis voor een respectvolle omgang met de ander. De waarde van de culturele stroming wordt door de groep in stand gehouden.

Kansen en dilemma's

Als je met dit denkmodel gaat spelen kun je niet alleen een scherper verhaal vertellen, maar krijg je ook zicht op de kansen en dilemma's. Het verhaal van de Verlichting kan na decennia van postmoderne deconstructie opnieuw in de verf worden gezet, en biedt kansen voor een herwaardering van de canon. Er liggen natuurlijk ook kansen voor het verzuilingsmodel linksonder, dat religieuze stromingen nieuwe politieke ruimte biedt.

Het verhaal 'Eigen cultuur eerst' wint terrein, maar zal zich uiteindelijk moeten verhouden tot de multiculturele samenleving die we zijn geworden. Cultuur als grote verbinder (linksboven) blijft onder druk staan zolang er geen duidelijk verhaal komt over het belang van culturele integratie.

Keuzes in het culturele veld

Net zoals politieke partijen, kunnen spelers in het culturele veld ook positie kiezen. Impliciet gebeurt dit natuurlijk al. Waarschijnlijk zitten de meeste spelers uit het gevestigde circuit in het kwadrant linksboven. Los van een inhoudelijk oordeel daarover lijkt dat in het huidige politieke klimaat niet handig. Het is zaak om cultuur op te halen bij nieuwe groepen die zich manifesteren en hen een podium te

verschaffen om de maatschappelijke waardering te vergroten. Er is ook veel voor te zeggen om te exploreren hoe cultuur waarde kan toevoegen in de andere kwadranten. Bijvoorbeeld: aanhangers van de westerse culturele traditie kunnen de culturele canon nieuw leven inblazen. Erfgoedbeschermers kunnen aansluiting zoeken bij stromingen die primair de Nederlandse identiteit willen behouden of insteken op de herwaardering van religieuze identiteit. Regionale cultuur, tradities, maar ook nieuwe rituelen, verbeelden de waarden van de beide onderste kwadranten.

Verder lezen

Hoogste tijd voor cultuurpolitiek (Ocker van Munster, Cultureel Kapitaal, 29 juni 2016)

Folder Kijk op actuele ontwikkelingen in beleid 2017-2020 (LKCA, 2016)

Manifest 'Cultuureducatie essentieel voor ontwikkeling en verbinding'